

Dari

2026 – 2025

By
Innovative High School

دری صنف ۷ ، ۸ ، ۹

مقدمه

زبان دری یکی از زبان‌های مهم آموزشی و فرهنگی کشور ماست. شاگردان با یادگیری درست زبان دری می‌توانند افکار و احساسات خود را به‌صورت درست و روان بیان کنند. این کتاب برای تقویت مهارت‌های زبانی شاگردان صنف ۷ الی ۱۲ تهیه شده است.

اهداف کتاب

آموزش اصول زبان دری

تقویت مهارت نوشتن و خواندن

افزایش دایره لغات

آشنایی با گرامر زبان دری

آماده‌سازی شاگردان برای امتحانات

اهمیت زبان دری

زبان دری زبان ادب، علم و فرهنگ است. بسیاری از آثار علمی و ادبی جهان به این زبان نوشته شده‌اند. یادگیری زبان دری باعث رشد فکری و فرهنگی شاگردان می‌شود.

فهرست مطالب

درس اول: الفبا و قواعد نوشتاری

درس دوم: واژه‌شناسی (لغت و معنا)

درس سوم: اسم و انواع آن

درس چهارم: فعل و زمان‌ها

درس پنجم: صفت و قید

درس ششم: جمله و انواع آن

درس هفتم: نشانه‌های نگارشی

درس هشتم: املا (املا نویسی)

درس نهم: انشا و نگارش

درس دهم: درک مطلب

درس یازدهم: آرایه‌های ادبی

درس دوازدهم: ضرب‌المثل‌ها و اصطلاحات

درس سیزدهم: مکالمه و گفت‌وگو

درس چهاردهم: تاریخ و قدامت زبان دری

درس پانزدهم: شاعران بزرگ زبان دری

درس اول: الفبا و قواعد نوشتاری

الفبا پایه و اساس هر زبان است. زبان دری دارای حروفی است که بعضی از آن‌ها همصدا، بعضی همشکل و بعضی دارای کاربردهای خاص نوشتاری هستند. اگر شاگرد الفبا و قواعد نوشتاری را به‌درستی نیاموزد، در نوشتن دچار غلط‌های املائی و در خواندن دچار اشتباه می‌شود.

در زبان دری، رعایت فاصله، نیم‌فاصله، نوشتن کلمات مرکب، و تشخیص حروف همصدا مانند (ز، ذ، ض، ظ) اهمیت زیادی دارد. همچنین دانستن این‌که کدام کلمات جدا نوشته می‌شوند و کدام پیوسته، از قواعد مهم نوشتاری است.

مثال‌ها:

کتابخانه / کتاب خانه

مسئول / مسؤل

الفبا ک قواعد نوشتاری

مثال ها

کتابخانه ✓ / کتاب خانه X

دانش آموز ✓ / دانش آموز X

میروم ✓ / میروم X

خانهگی ✓ / خانگی X

مسئول ✓ / مسول X

مسئولیت ✓ / مسولیت X

گذشتن ✓ / گزشتن X

ذهن ✓ / زهن X

وضاحت ✓ / زاحت X

دستکم ✓ / دست کم X

آبوهوا ✓ / آب و هوا X

بی صدا ✓ / بی صدا X

می توانم ✓ / میتوانم X

خوشحال ✓ / خوشحال X

همصنف ✓ / همصنف X

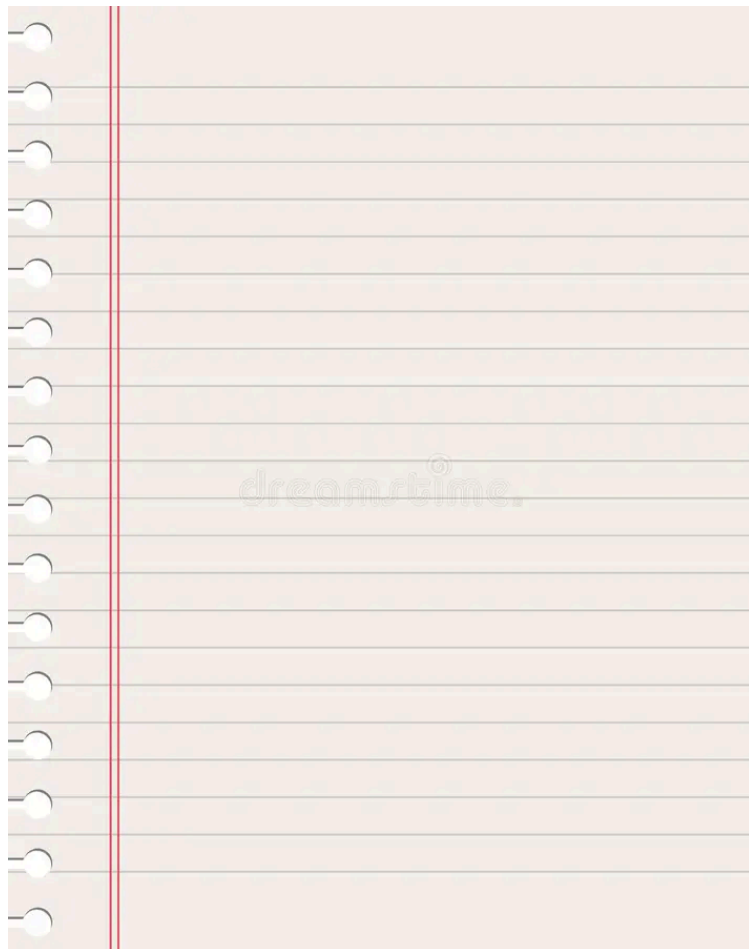
فعالیت صنفی:

۱. پنج کلمه با حروف همصدا بنویسید.

۲. کلمات غلط را اصلاح نمایید.

کار خانگی:

یک صفحه درباره اهمیت درست‌نویسی بنویسید و ۱۰ مثال بیاورید

درس دوم

واژه‌شناسی (لغت و معنا)

واژه‌شناسی به معنی شناخت لغات، معنی آن‌ها و کاربردشان در جمله است. هرچه دایره لغات شاگرد گسترده‌تر باشد، قدرت نوشتن و صحبت‌کردن او بیشتر می‌شود. زبان دری دارای لغات غنی و گسترده‌ای است که بسیاری از آن‌ها مترادف و متضاد دارند.

در این درس، شاگرد یاد می‌گیرد چگونه معنی لغات را پیدا کند، مترادف و متضاد آن‌ها را تشخیص دهد و از لغات در جمله استفاده درست نماید.

مثال‌ها:

شاد = خوشحال

تاریک \neq روشن

واژه شناسی

مترادفها (هممعنی)

شاد = خوشحال

غمگین = اندوهگین

بزرگ = کلان

کوچک = خرد

آغاز = شروع

پایان = ختم

آرام = آسوده

قوی = نیرومند

متضادها (مخالف)

تاریک * روشن

سرد * گرم

زود * دیر

بلند * کوتاه

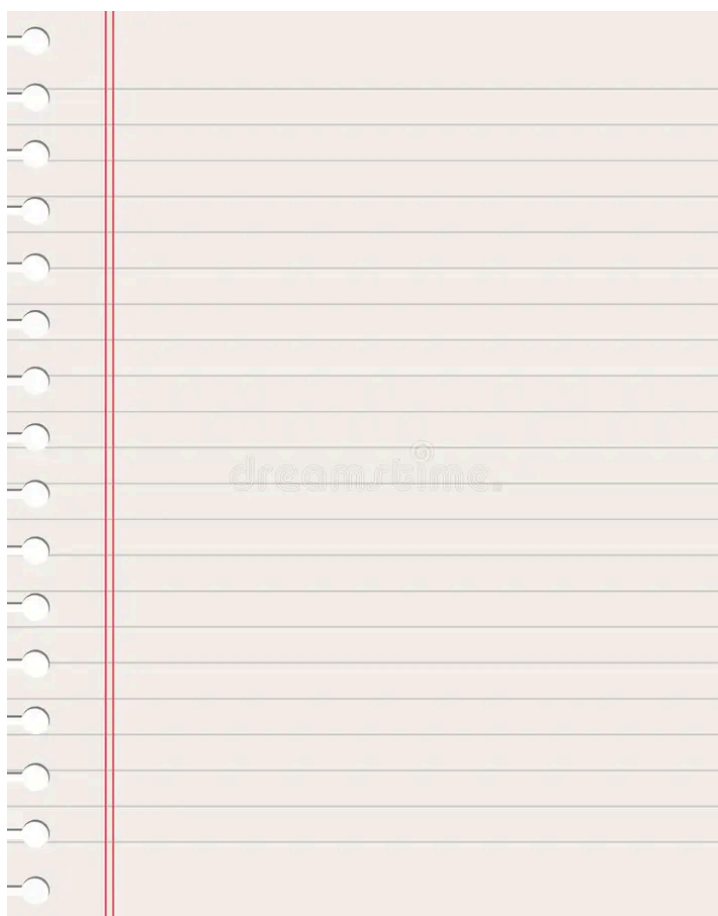
نزدیک * دور

فعالیت صنفی:

لغات داده‌شده را در جمله استفاده کنید.

کار خانگی:

۱۰ لغت جدید از کتاب بخوانید، معنی و مترادف آن‌ها را بنویسید.

درس سوم

اسم و انواع آن

اسم کلمه‌ای است که نام شخص، مکان، حیوان، چیز یا مفهوم را نشان می‌دهد. اسم‌ها نقش اساسی در جمله دارند و بدون اسم، جمله کامل نمی‌شود. اسم‌ها به اسم خاص و اسم عام تقسیم می‌شوند.

شناخت اسم باعث می‌شود شاگرد بتواند جمله را بهتر تحلیل کند و اجزای آن را تشخیص دهد.

مثال‌ها:

اسم خاص: کابل، احمد

اسم عام: شهر، شاگرد

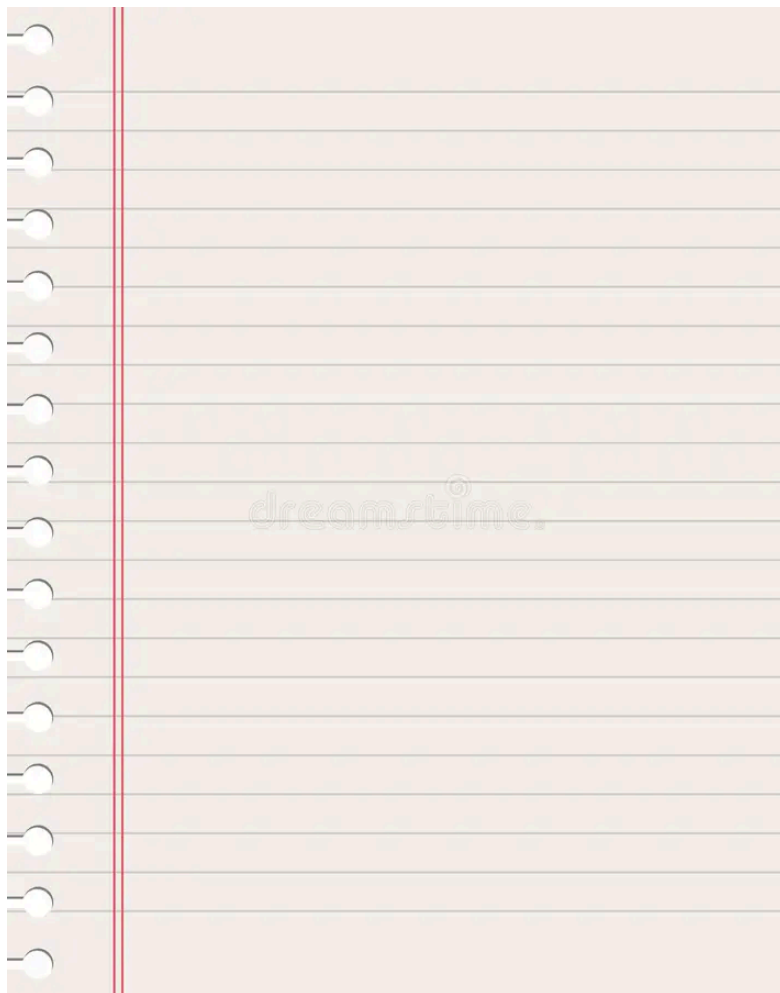
اسم عام	اسم و انواع اسم اسم خاص
شهر	کابل
مکتب	هرات
شاگرد	بلخ
معلم	احمد
کتاب	فاطمه
درخت	علی
حيوان	مريم
	کريم

فعالیت صنفی:

اسم‌های خاص و عام را از یک متن جدا کنید.

کارخانگی:

یک پاراگراف بنویسید و تمام اسم‌های آن را مشخص نمایید.

درس چهارم

فعل و زمان‌ها

فعل نشان‌دهنده انجام کار یا حالت است. بدون فعل، جمله معنی کامل ندارد. فعل‌ها از نظر زمان به سه دسته تقسیم می‌شوند: گذشته، حال و آینده.

شناخت زمان فعل به شاگرد کمک می‌کند تا مفهوم جمله را درست بفهمد و خودش نیز درست جمله بسازد.

مثال‌ها:

او کتاب خواند. (گذشته)

او کتاب می‌خواند. (حال)

فعل و زمان ها

فعل گذشته

او کتاب خواند.

احمد به مکتب رفت.

ما درس آموختیم.

شاگردان امتحان دادند.

او نامه نوشت.

فعل حال

او کتاب می‌خواند.

احمد به مکتب می‌رود.

ما درس می‌آموزیم.

شاگردان درس می‌خوانند.

او نامه می‌نویسد.

فعل آینده

او کتاب خواهد خواند.

احمد به مکتب خواهد رفت.

ما درس خواهیم آموخت.

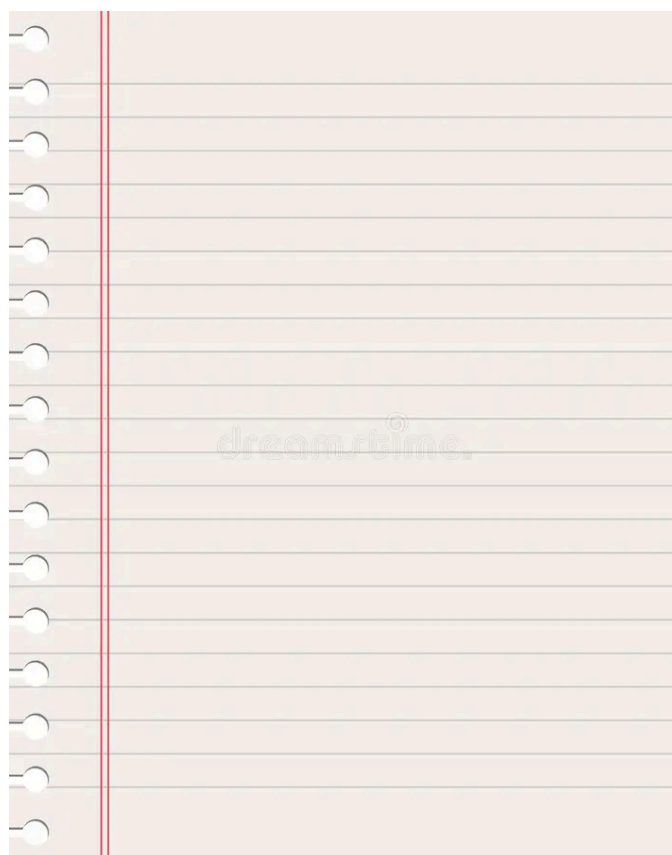
شاگردان امتحان خواهند داد.

فعالیت صنفی:

زمان فعل‌ها را تشخیص دهید.

کار خانگی:

۱۰ جمله در زمان‌های مختلف بنویسید.

درس پنجم

صفت و قید

صفت کلمه‌ای است که اسم را توصیف می‌کند و

زیبا، کچل، گرم، سالانه، پوشیدنی، سفیدتر

قید کلمه‌ای است که فعل را توضیح می‌دهد. صفت و قید باعث زیبایی و وضاحت جمله می‌شوند.

مثال‌ها:

شاگرد کوشا

او آرام صحبت می‌کند.

با تایپ ده‌انگشتی به سرعت می‌توانید تایپ کنید.

قید

صفت و قید

صفت (توصیف‌کننده اسم)

شاگرد کوشا

دختر زیبا

لباس سفید

هوای گرم

مرد بلندقد

کتاب قطور

خانه قدیمی

سال تحصیلی

قید (توضیح‌دهنده فعل)

او آرام صحبت می‌کند.

شاگرد سریع می‌نویسد.

او خوب درس می‌خواند.

معلم واضح توضیح داد.

کودک ناگهانی گریه کرد.

ما دوباره تمرین می‌کنیم.

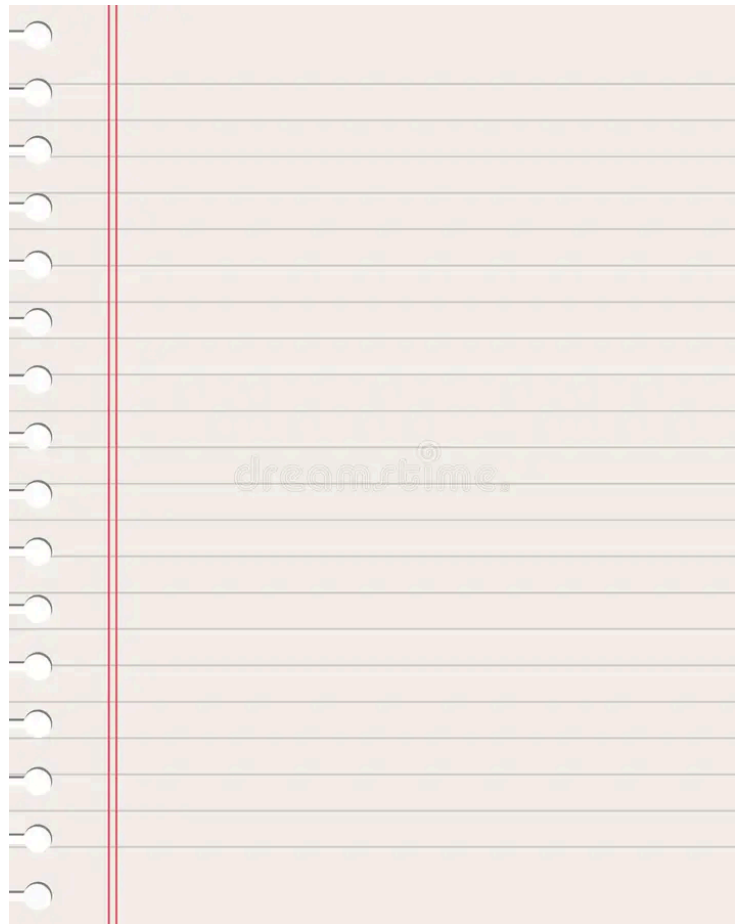
با تایپ ده‌انگشتی به سرعت می‌توانید تایپ کنید.

فعالیت صنفی:

صفت‌ها و قیدها را مشخص کنید.

کار خانگی:

۵ جمله با صفت و ۵ جمله با قید بنویسید.

درس ششم

جمله و انواع آن

جمله مجموعه‌ای از کلمات است که معنی کامل می‌دهد. جمله‌ها انواع مختلف دارند: خبری، پرسشی، امری و تعجبی. شناخت انواع جمله در نوشتن و گفتار بسیار مهم است.

انواع جمله از نظر مفهوم	
خبری	بیان انجام کار یا پذیرفتن حالت
پرسشی	بیان سؤال
امری	درخواست به انجام کاری
عاطفی	بیان عواطف و احساسات

مثال‌ها:

هوا گرم است.

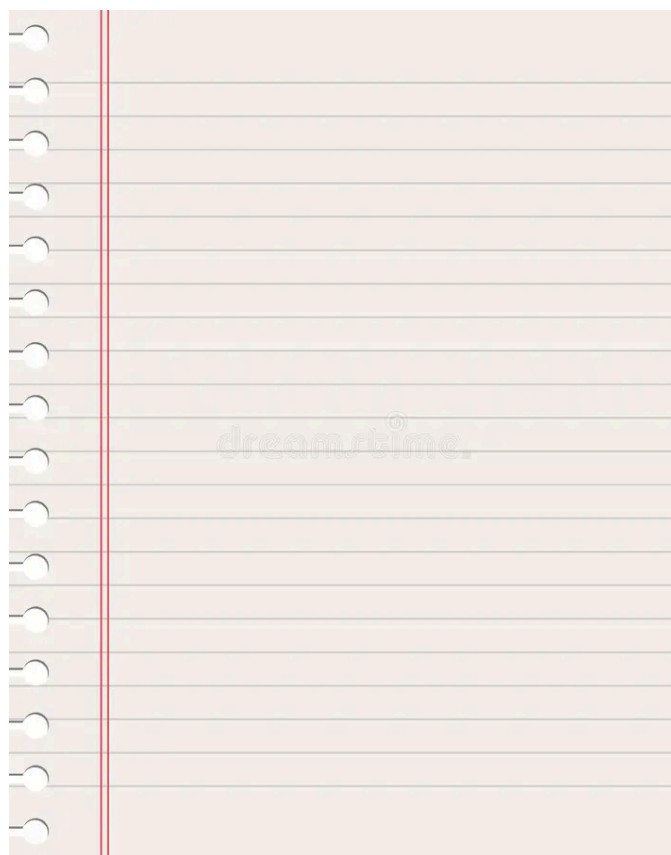
آیا تو درس خواندی؟

فعالیت صنفی:

نوع جمله‌ها را مشخص نمایید.

کارخانگی:

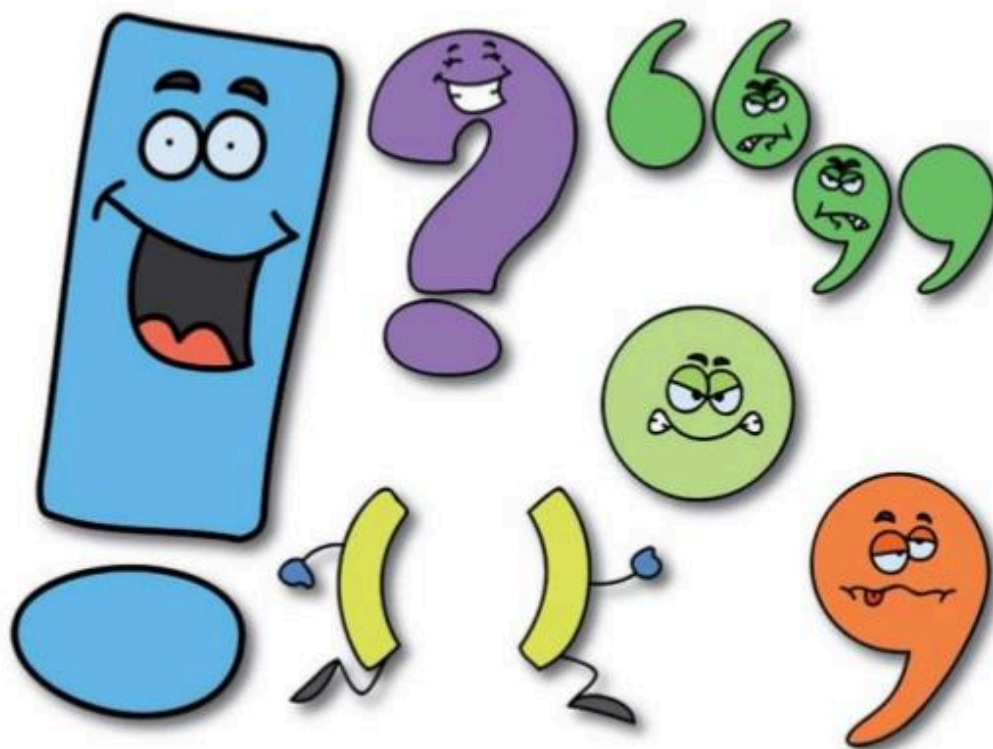
از هر نوع جمله دو مثال بنویسید.

درس هفتم

نشانه‌های نگارشی

نشانه‌های نگارشی مانند نقطه، ویرگول، علامت سوال و تعجب باعث می‌شوند نوشته واضح و قابل فهم باشد. استفاده نادرست از نشانه‌ها معنی جمله را تغییر می‌دهد.

1. نقطه (.)

کاربرد: پایان دادن به جمله خبری.

مثال:

● امروز هوا آفتابی است.

● من کتاب را خواندم.

2. ویرگول (,)

کاربرد: جدا کردن کلمات، عبارات یا جمله‌های کوتاه در داخل یک جمله.

مثال:

● من سیب، انگور و موز خریدم.

● او مهربان، صبور و باهوش است.

3. علامت سؤال (?)

کاربرد: پایان دادن به جمله پرسشی.

مثال:

● تو کجا می‌روی؟

● آیا این کتاب مال تو است؟

4. علامت تعجب (!)

کاربرد: نشان دادن تعجب، شادی، دستور یا هشدار.

مثال:

- چه روز زیبایی!
- مواظب باش!

5. دو نقطه (:)

کاربرد: معرفی فهرست، توضیح یا نقل قول.

مثال:

- وسایل مورد نیاز: کتاب، دفتر، قلم.
- او گفت: «من فردا می‌آیم.»

6. نقطه‌ویرگول (;)

کاربرد: جدا کردن جمله‌های مستقل مرتبط که خیلی نزدیک به هم‌اند.

مثال:

- او درس خواند؛ من به ورزش رفتم.
- هوا سرد است؛ باد می‌وزد.

7. گیومه (« یا »)

کاربرد: نقل قول، سخن مستقیم یا تاکید روی کلمه‌ای خاص.

مثال:

- او گفت: «من فردا می‌آیم.»
- این واژه «دوستی» خیلی ارزشمند است.

8. خط تیره (—)

کاربرد: جدا کردن توضیح، مثال یا تغییر موضوع در جمله.

مثال:

- من همه چیز را دیدم — حتی آنچه که نباید می‌دیدم.
- او موفق شد — نه به خاطر شانس، بلکه تلاشش.

9. پرانتز ()

کاربرد: توضیح اضافی یا توضیح جانبی در جمله.

مثال:

- تهران (پایتخت ایران) شهر بزرگی است.
- او کتابی نوشت (که بسیار معروف شد) درباره تاریخ.

10. سه نقطه (...)

کاربرد: نشان دادن قطع جمله، مکث یا حذف قسمتی از متن.

مثال:

● او گفت: «من می‌خواهم... اما نمی‌توانم.»

● در آن روزها... همه چیز تغییر کرد

مثال‌ها:

تو آمدی؟

تو آمدی!

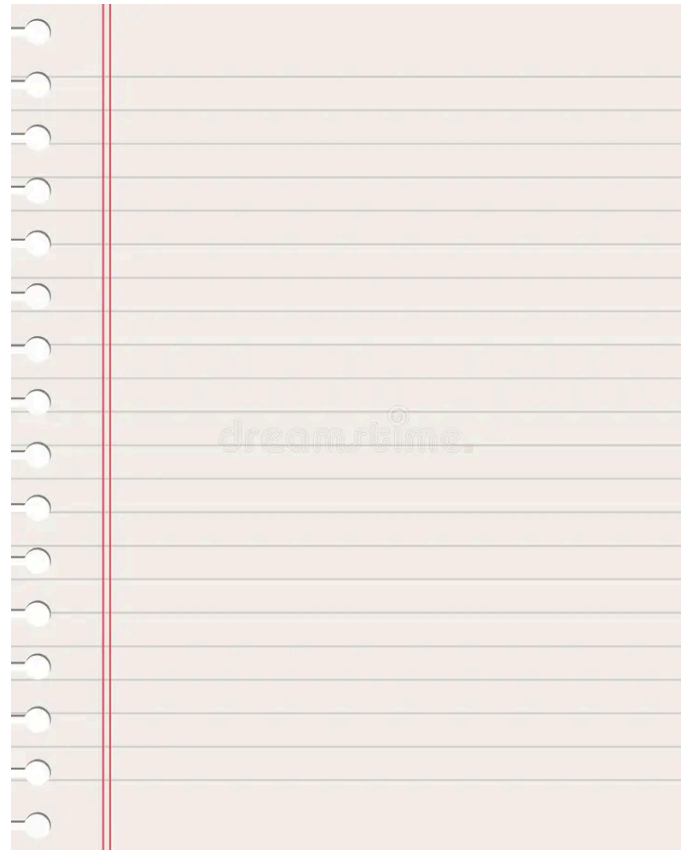

فعالیت صنفی:

نشانه مناسب را در جای درست بگذارید.

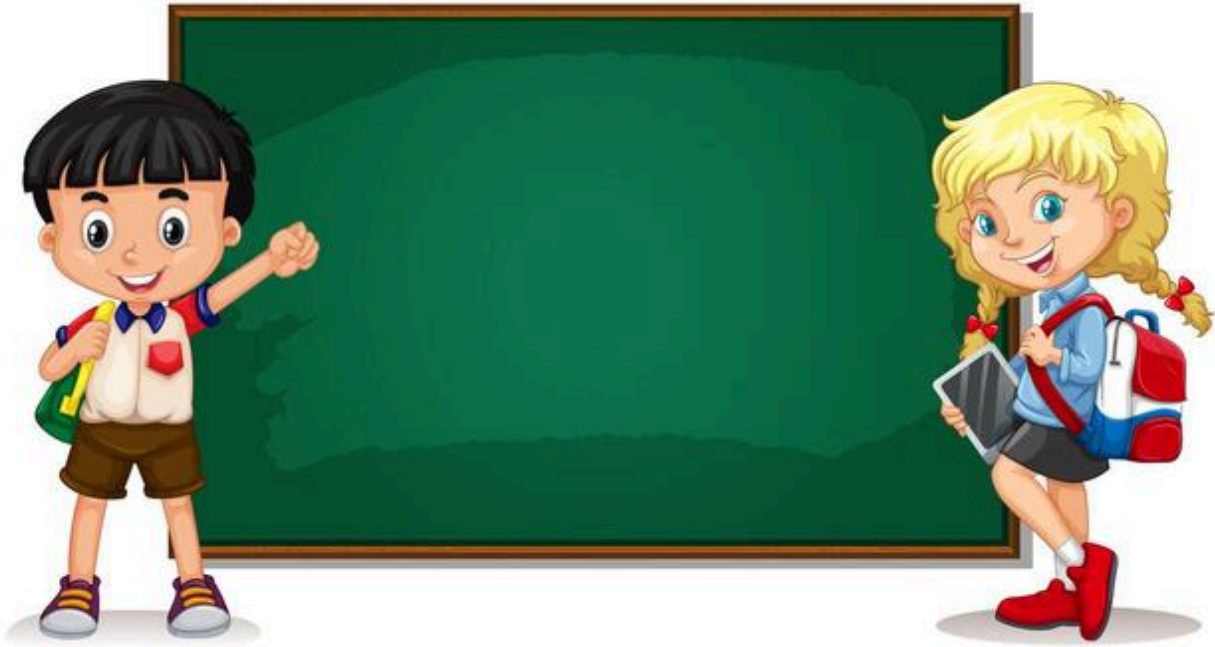
کارخانگی:

یک متن کوتاه با نشانه‌های درست بنویسید.

درس هشتم

املا (املا نویسی)

املا یعنی درست نوشتن کلمات. تمرین املا باعث کاهش اشتباهات نوشتاری می‌شود و مهارت نوشتن را تقویت می‌کند.

مثال‌ها:

تشویق

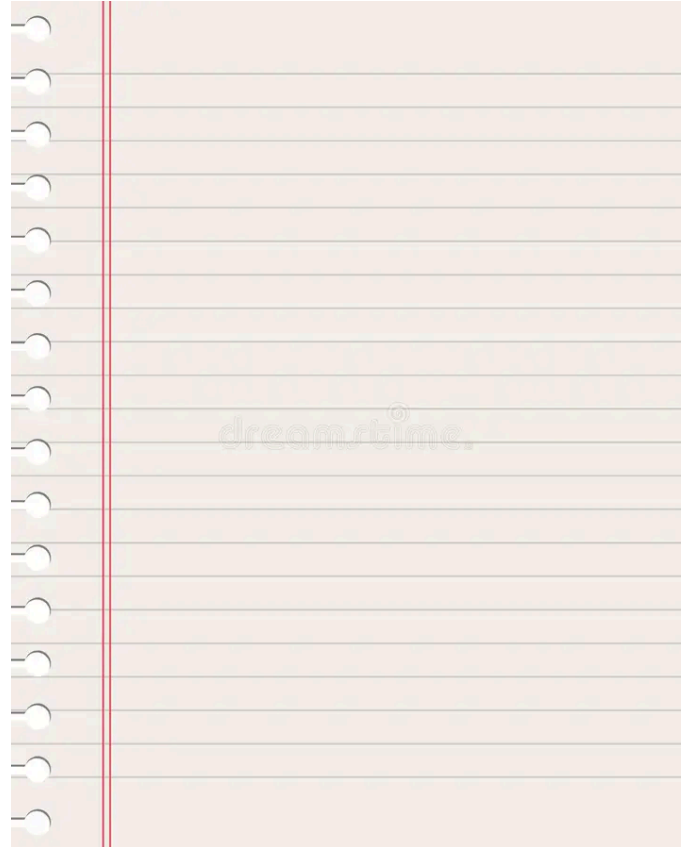
مسئول

فعالیت صنفی:

کلمات غلط را اصلاح کنید.

کارخانگی:

۲۰ کلمه مشکل‌دار بنویسید.

درس نهم

انشا و نگارش

انشا بیان فکر و احساس به صورت نوشتاری است. هر انشا دارای مقدمه، متن اصلی و نتیجه می باشد. انشا باعث رشد فکری و خلاقیت شاگرد می شود.

مثال موضوع:

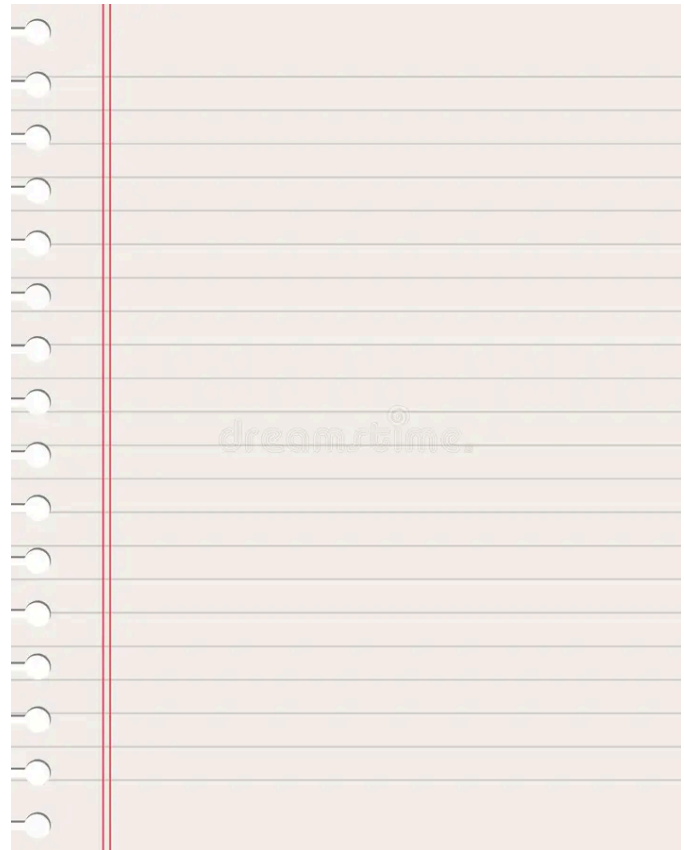
نقش علم در زندگی انسان

فعالیت صنفی:

مقدمهٔ یک انشا بنویسید.

کارخانگی:

یک انشای کامل بنویسید.

درس دهم

درک مطلب

درک مطلب یعنی فهمیدن متن، پاسخ دادن به سوالات و خلاصه کردن آن. این مهارت در تمام درس‌ها کاربرد دارد.

مثال‌ها:

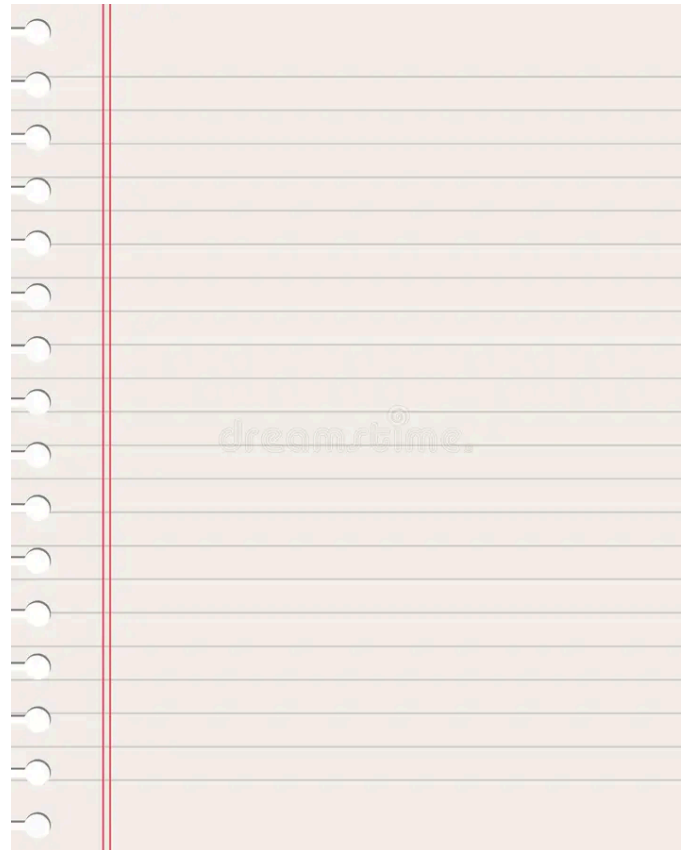
پاسخ به سوالات متن

فعالیت صنفی:

به سوالات متن پاسخ دهید.

کارخانگی:

خلاصه متن را بنویسید.

درس یازدهم

آرایه‌های ادبی

آرایه‌های ادبی باعث زیبایی و تاثیرگذاری زبان می‌شوند. تشبیه، اغراق و تکرار از مهم‌ترین آرایه‌ها هستند.

مثال‌ها:

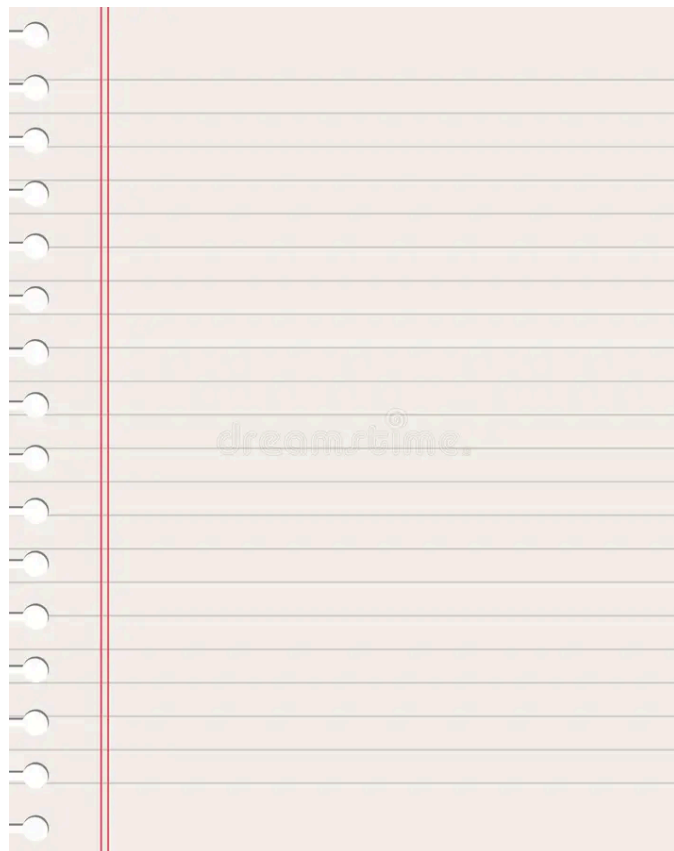
دلش مثل آینه پاک است.

فعالیت صنفی:

آرایه‌ها را پیدا کنید.

کارخانگی:

برای هر آرایه یک مثال بنویسید.

درس دوازدهم

ضرب‌المثل‌ها و اصطلاحات

ضرب‌المثل‌ها سخنان کوتاه و پرمعنی هستند که تجربهٔ مردم را نشان می‌دهند.
مثال‌ها:

از تو حرکت، از خدا برکت

1. هر که بامش بیش، برفش بیش

→ هر کسی مسئولیت بیشتر دارد، در دسرش هم بیشتر است.

2. کار امروز را به فردا مگذار

→ کارها را عقب نینداز، همین امروز انجام بده.

3. آب که از سر گذشت، چه یک وجب چه صد وجب

→ وقتی کار از حد گذشته، تفاوتی ندارد چه کم چه زیاد.

4. گر صبر کنی، ز غوره حلوا سازم

→ با صبر و حوصله می‌توان از مشکلات نتیجه‌ی خوب گرفت.

5. با یک گل بهار نمی‌شود

→ یک اقدام کوچک، کافی نیست؛ باید تلاش مستمر کرد.

6. نه هر که چهره برافروخت، دلر با شود

→ ظاهر زیبا یا فریبنده همیشه با خوبی و مهربانی همراه نیست.

7. از کوزه همان برون تراود که در اوست

→ هر کس چیزی نشان می‌دهد که در درون دارد.

8. سنگ بزرگ نشانه‌ی نزدن است

→ هدف‌های غیرواقعی یا خیلی بزرگ معمولاً دست‌نیافتنی‌اند.

9. دوستی با نادان، ضرر دارد

→ رفاقت با کسی که عقل و درایت ندارد، مشکل‌ساز است.

10. هر چه کنی، همان را ببینی

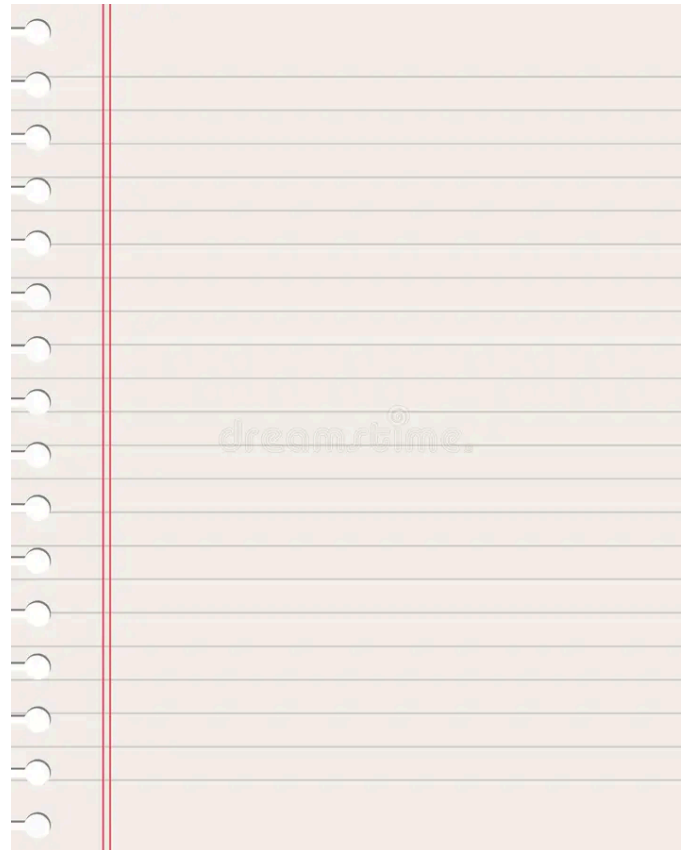
→ هر عملی که انجام دهی، نتیجه‌اش را خواهی دید؛ همانند قانون علت و معلول

فعالیت صنفی:

معنی ضرب‌المثل‌ها را توضیح دهید.

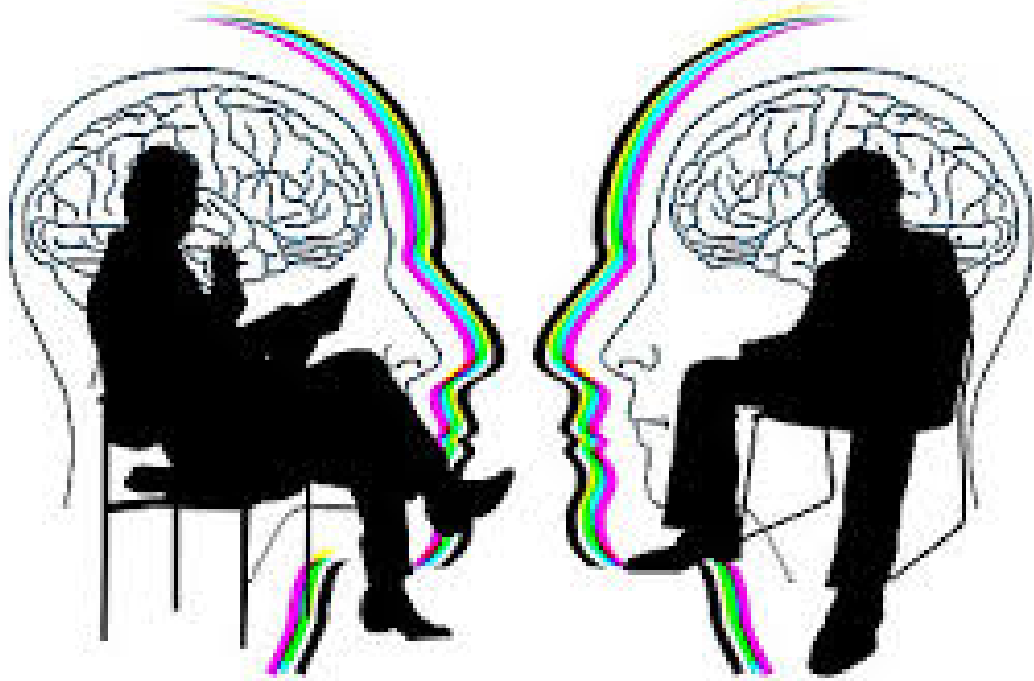
کارخانگی:

۳ ضرب‌المثل با معنی بنویسید.

درس سیزدهم

مکالمه و گفت‌وگو

مکالمه باعث تقویت گفتار و اعتماد به نفس می‌شود. شاگرد یاد می‌گیرد چگونه مؤدبانه و درست صحبت کند.

مثال:

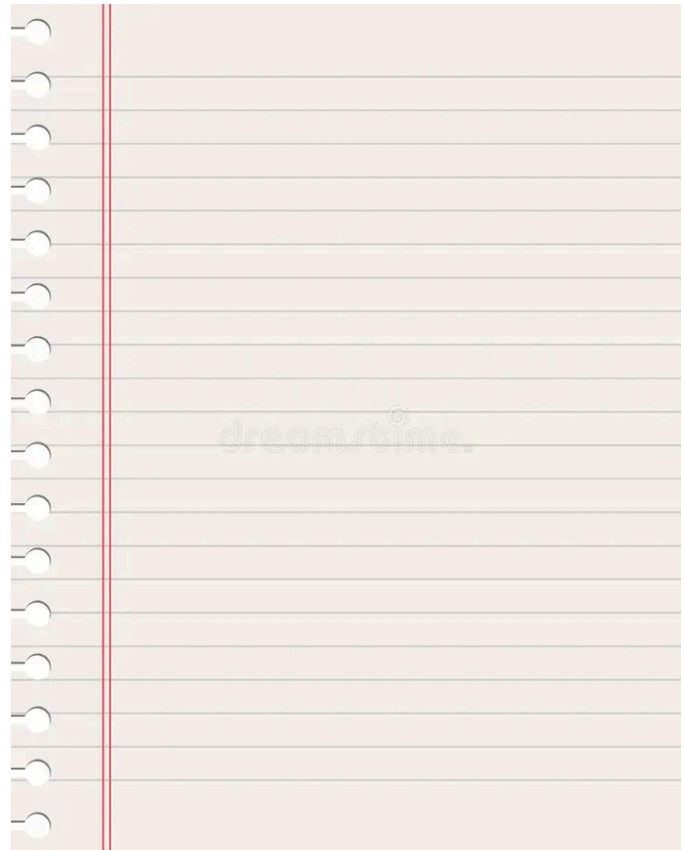
گفت‌وگوی شاگرد و معلم

فعالیت صنفی:

مکالمه دو نفری اجرا کنید.

کارخانگی:

یک مکالمه کوتاه بنویسید.

درس چهاردهم

تاریخ و قدامت زبان دری

تشریح مفصل درس

زبان دری یکی از کهن‌ترین و مهم‌ترین زبان‌های منطقه ماست. این زبان ریشه بسیار قدیمی دارد و قرن‌ها وسیله علم، ادب، فرهنگ و حکومت بوده است. زبان دری از خانواده زبان‌های هندواروپایی است و با زبان‌های فارسی و تاجیکی پیوند نزدیک دارد.

در گذشته‌های دور، زبان دری در دربارها، مدارس و مراکز علمی استفاده می‌شد. بسیاری از دانشمندان، شاعران و نویسندگان آثار خود را به زبان دری نوشته‌اند. به همین دلیل، زبان دری نه تنها یک زبان گفتاری، بلکه زبان علم و ادب نیز بوده است.

زبان دری در دوره‌های مختلف تاریخی رشد کرده است:

- در دوره سامانیان، زبان دری به اوج شکوفایی رسید
- در دوره‌های بعد، شاعران بزرگی مانند فردوسی، مولانا، سنایی و سعدی به این زبان آثار ماندگار خلق کردند
- زبان دری در افغانستان، ایران و تاجیکستان گسترش یافت و شکل‌های مختلف پیدا کرد

قدامت زبان دری نشان می‌دهد که این زبان نقش بزرگی در حفظ فرهنگ، هویت و تاریخ مردم این سرزمین داشته است. امروز نیز زبان دری یکی از زبان‌های رسمی و آموزشی کشور ماست.

یادگیری تاریخ زبان دری به شاگردان کمک می‌کند تا:

- به زبان خود افتخار کنند
- ارزش فرهنگی آن را درک نمایند

● ارتباط بهتری با متون قدیمی برقرار کنند

مثال‌ها:

۱. کتاب «شاهنامه» فردوسی یکی از قدیمی‌ترین آثار زبان دری است.
۲. بسیاری از نسخه‌های خطی علوم دینی و فلسفی به زبان دری نوشته شده‌اند.

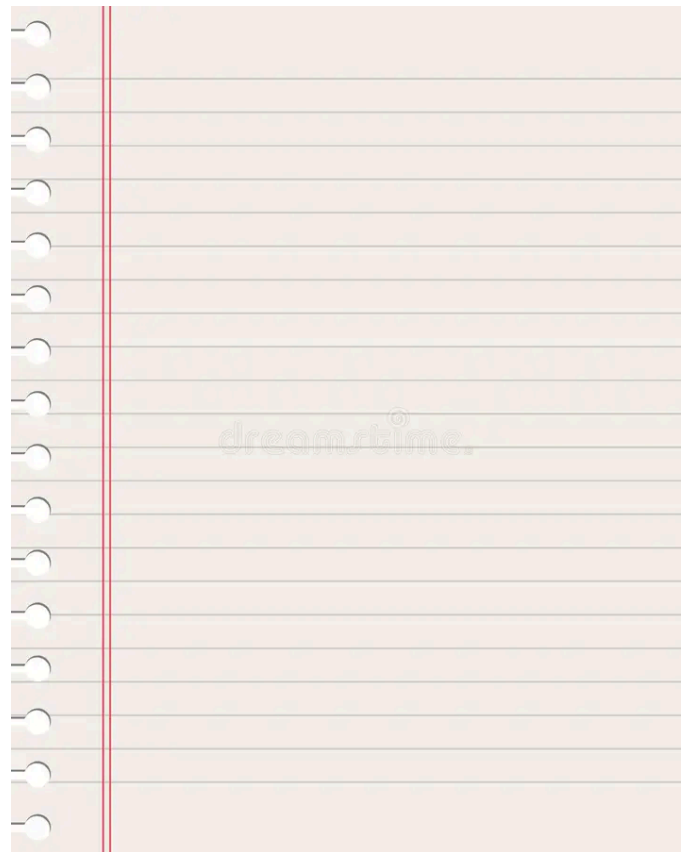
فعالیت صنفی:

۱. در مورد یکی از دوره‌های تاریخی زبان دری (مثلاً سامانیان) بحث گروهی کنید.

۲. نام سه کتاب قدیمی زبان دری را یادداشت نمایید.

کارخانگی:

یک صفحه درباره اهمیت تاریخی زبان دری بنویسید و دو دلیل برای ارزش آن ذکر کنید.

درس پانزدهم

شاعران بزرگ زبان دری

تشریح مفصل درس

زبان دری به دلیل داشتن شاعران بزرگ و آثار ادبی ارزشمند، یکی از غنی‌ترین زبان‌های جهان به‌شمار می‌رود. شاعران زبان دری با شعرهای خود اندیشه، احساس، اخلاق و فرهنگ جامعه را بیان کرده‌اند.

در این درس، با چند تن از شاعران مشهور زبان دری آشنا می‌شویم:

۱. رودکی

رودکی را پدر شعر دری می‌دانند. او نخستین شاعری بود که شعر دری را به‌صورت گسترده رواج داد. شعرهای او ساده، روان و پرمعنی است.

۲. فردوسی

فردوسی شاعر بزرگ شاهنامه است. او با سرودن شاهنامه، زبان دری را زنده نگه داشت و تاریخ و فرهنگ مردم را حفظ کرد.

۳. مولانا جلال‌الدین بلخی

مولانا شاعر و عارف بزرگ است. اشعار او سرشار از مفاهیم عرفانی، اخلاقی و انسانی است و در سراسر جهان شهرت دارد.

۴. سعدی

سعدی شاعر اخلاق و حکمت است. آثار معروف او «گلستان» و «بوستان» می‌باشد که به زبان ساده و آموزنده نوشته شده‌اند.

۵. حافظ

حافظ شاعر غزل‌سراست. اشعار او پر از معنی، رمز و زیبایی ادبی است.

آشنایی با شاعران زبان دری باعث می‌شود شاگردان:

- زبان را زیباتر بفهمند
- به ادب و فرهنگ علاقه‌مند شوند
- قدرت تحلیل شعر را پیدا کنند

مثال‌ها:

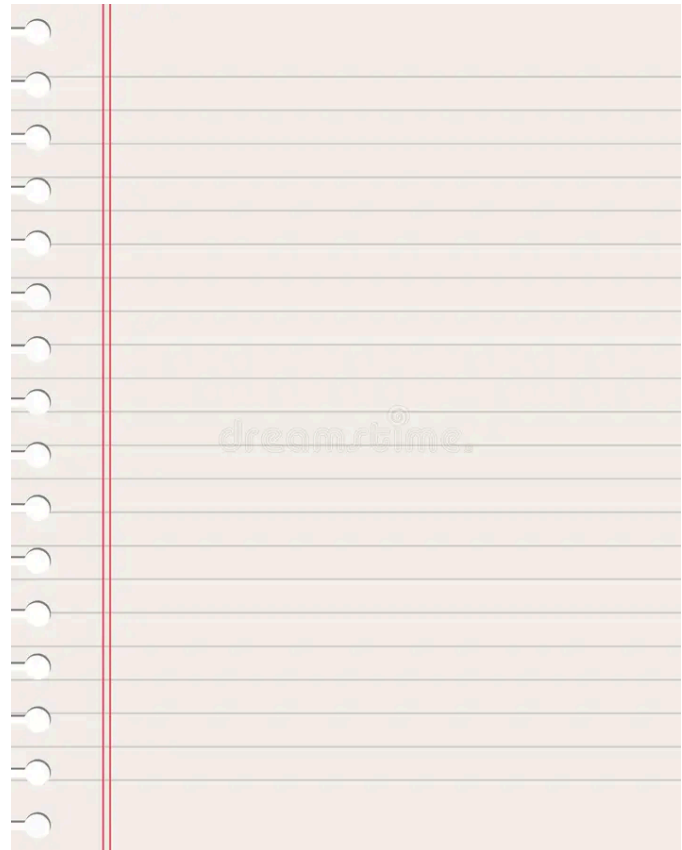
۱. «بنی‌آدم اعضای یک پیکرند» (سعدی)
۲. «بشنو از نی چون حکایت می‌کند» (مولانا)

فعالیت صنفی:

۱. یک بیت از شاعر دلخواه خود بخوانید و معنی آن را توضیح دهید.
۲. شاگردان به گروه‌ها تقسیم شوند و هر گروه یک شاعر را معرفی کند.

کارخانگی:

در مورد یکی از شاعران زبان دری یک تحقیق یک‌صفحه‌ای بنویسید و یک شعر کوتاه از او ذکر کنید.

تمام